

Київський національний університет культури і мистецтв

КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Силабус освітньої компоненти

Назва компоненти: **Геополітика та геостратегія**

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Сторінка курсу в Moodle:

<https://elearn.knukim.edu.ua/course/view.php?id=74>

Сторінка компоненти в електронній бібліотеці:

<http://91.217.179.134:9100/libr/DocSearchForm>

Викладач: **Мищенко Алла Борисівна**, кандидат політичних наук, доцент, професор з/н (лекції, практичні заняття, підсумковий контроль).

Опис освітньої компоненти

«Геополітика та геостратегія» є обов'язковою освітньою компонентою навчального плану, циклу компонент професійної та практичної підготовки, яка сприяє підготовці фахівців у сфері дипломатії та міжнародних відносин.

Мета компоненти – ознайомлення здобувачів із тенденціями розвитку сучасного світового порядку через усвідомлення теоретичних основ геополітики, розкриття класичних та сучасних концепцій геополітики, особливостей геостратегій провідних держав світу, набуття ними навичок критичного осмислення подій міжнародного характеру, здатності геостратегічного аналізу та прогнозування з урахуванням особливостей української геополітики.

Завдання курсу: засвоєння основного понятійно-категоріального апарату («геополітика», «геостратегія», «геополітичне поле», «політичний ландшафт», «кордон», «баланс сил», «хартленд» тощо); вивчення основних класичних та сучасних геополітичних концепцій; формування системного підходу до аналізу та прогнозування геополітичних явищ, подій та процесів в окремих країнах, регіонах та світі загалом; визначення місця і ролі України в геополітичному просторі, на регіональному та глобальному рівнях.

Предметом вивчення навчальної компоненти «Геополітика та геостратегія» є закономірності розвитку геополітичних просторів та діяльність міжнародних акторів у межах локального, регіонального та світового масштабів.

У результаті вивчення освітньої компоненти здобувачі вищої освіти повинні набути такі програмні компетентності:

Загальні:

- ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі і знань про природу і суспільство, та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового образу життя.

- ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

- ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

- ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті.

- ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

- ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

- ЗК8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

- ЗК9. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

- ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

- ЗК13. Здатність бути критичним і самокритичним.

Спеціальні:

- СК1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.

- СК2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

- СК3. Здатність оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях.

- СК4. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики держав, суспільних комунікацій, регіональних досліджень.

- СК5. Здатність аналізувати вплив світової економіки, міжнародного права та внутрішньої політики на структуру й динаміку міжнародних відносин та зовнішньої політики держав.

- СК7. Здатність аналізувати міжнародні інтеграційні процеси у світі та на Європейському континенті, та місце в них України.
- СК8. Усвідомлення національних інтересів України на міжнародній арені.
- СК9. Здатність застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для розв'язання складних спеціалізованих задач і проблем.
- СК13. Здатність аналізувати діяльність міжнародних недержавних акторів та транснаціональні відносини.

Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання (програмні результати навчання):

- РН01. Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.
- РН03. Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародним акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці.
- РН04. Знати принципи, механізми та процеси забезпечення зовнішньої політики держав, взаємодії між зовнішньою та внутрішньою політикою, визначення та реалізації на міжнародній арені національних інтересів держав, процесу формування та реалізації зовнішньополітичних рішень.
- РН06. Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.
- РН08. Збирати, обробляти та аналізувати великі обсяги інформації про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, регіональних систем, міжнародних комунікацій.
- РН09. Досліджувати проблеми міжнародних відносин, регіонального розвитку, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, із використанням сучасних політичних, економічних і правових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів, презентувати результати досліджень, надавати відповідні рекомендації.
- РН11. Здійснювати прикладний аналіз міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, міжнародних процесів та міжнародної ситуації відповідно до поставлених цілей, готувати інформаційні та аналітичні.
- РН14. Використовувати сучасні цифрові технології, спеціалізовані програмне забезпечення, бази даних та інформаційні системи для розв'язання складних спеціалізованих задач у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.
- РН16. Розуміти та відстоювати національні інтереси України у міжнародній діяльності.

Передумови вивчення освітньої компоненти

Навчальна компонента «Геополітика та геостратегія» тісно пов'язана з такими компонентами як «Історія та теорія міжнародних відносин», «Світова політика та транснаціональні відносини», «Політологія», «Суспільна географія», «Глобалізація та європейська інтеграція».

Тематичний план освітньої компоненти

РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ ГЕОПОЛІТИКИ. ОСНОВНІ ПІДХОДИ ГЕОПОЛІТИКИ

Тема 1.1. Визначення, етапи становлення та основні категорії геополітики. Геостратегія у структурі сучасного геополітичного знання.

Тема 1.2. Основні ідеї та представники класичної геополітики.

Тема 1.3. Геополітична концепція євразійства.

Тема 1.4. Неоевразійство та сучасна геостратегія Росії

Тема 1.5. Геополітична думка американських та європейських вчених.

Тема 1.6. Геополітика і проблема нового світового порядку.

РОЗДІЛ 2. ГЕОСТРАТЕГІЯ СУЧАСНИХ ДЕРЖАВ ТА РЕГІОНІВ

Тема 2.1. Постбіполярний розвиток провідних країн світу. Геостратегія Європейського Союзу

Тема 2.2. Формування нової геостратегії країн Азії, Африки та Південної Америки. Тема 2.3. Головні вектори сучасної української геостратегії.

Технічне і програмне забезпечення

Ноутбук або персональний комп'ютер, мобільний пристрій (телефон, планшет) з підключенням до Інтернет для: освоєння теоретичного матеріалу, комунікації, ведення фахової дискусії та опитувань; виконання завдань самостійної роботи; ознайомлення з літературними джерелами та інформаційними ресурсами в Інтернеті, які рекомендовані навчальним курсом.

Програмне забезпечення для роботи з освітнім контентом компоненти та виконання передбачених видів освітньої діяльності: Microsoft Office для виконання завдань самостійної роботи: конспектування, тезування, анотування, рецензування, підготовка презентацій та інтерактивних матеріалів.

Рекомендовані джерела інформації

Публікації науково-педагогічного працівника за темою освітньої компоненти

1. Міщенко А.Б. Недовіра як чинник геополітичних змін у світі. *Альянс наук: вчений – вченому*: зб. наук. праць ІХ Міжнар. наук.-практ. конф., у 2 т. Дніпропетровськ, 2014. С. 21-22.
2. Міщенко А. Стимувальна геостратегія як пріоритет України. *Геостратегічні пріоритети України в політичній, економічній, правовій*

та інформаційній сферах : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 2016. С. 93-95.

3. Міщенко А. Геостратегічні пріоритети України. *Грані*. 2016. №9. С. 125-130.
4. Міщенко А. Україно-російський конфлікт: історичні передумови та геополітичні наслідки. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія Філософія, Соціологія, Політологія*: збірник наукових праць. 2016. № 6 (34). С. 4-14.
5. Міщенко А. Геостратегія в структурі зовнішньої політики України. *Україна і світ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 2017. С. 232-236.
6. Міщенко А. Новий світовий порядок від Росії та роль України. *Україна в*
7. *гуманітарних і соціально-економічних вимірах* : Матеріали III Всеукраїнської наукової конференції. Дніпро, 2018. Част. I. С. 73-74.
8. Міщенко А. Б. Тенденції просування політики правого спрямування в ЄС.
9. *Релігія, релігійність, філософія та гуманітаристика у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти*: зб. наукових праць. Монреаль, 2018. С. 112-113.
10. Міщенко А. Емоційна складова у формуванні правої політики ЄС. *Україна і світ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 2019. С. 210-213.
11. Міщенко А. Б. Формування невизнаних територій як прояв ерозії довіри до інклюзивних інститутів в Україні. *Епістемологічні дослідження у філософії, соціальних і політичних науках*. 2020. Том 3, № 1. С. 213-221.
12. Міщенко А. Новий світовий порядок: міжнародний дискурс. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2020. № 6. С. 44-55.
13. Міщенко А. Межі нового світового порядку. *Неперервна освіта для сталого розвитку: філософсько-теоретичні контексти та педагогічна практика* : Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції. Дніпро, 2021. С. 172-173.
14. Міщенко А. Цивілізаційне значення геополітичного вектора України. *Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство*: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 2021, Част. 1. С. 96-97.
15. Карасьова Н., Міщенко А. Геостратегічні інтереси України та економічне
16. *партнерство з Туреччиною. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2021. Т. 2, №37. С. 210-218.
17. Mishchenko, A., Shevel, I., Likarchuk, D., & Shevchenko, M. The aspects of international communication: Strategic partnership of Ukraine and Turkey. *Linguistics and Culture Review*. 2021. 5 (S4). p. 1895–1913.
18. Inna Kostyrya, Alla Mishchenko *Україна в орбіті геополітичних інтересів Європейського Союзу*. 2021, 4 (2), с. 61-72. Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках, 2021, 4(2), 61-72.

19. Міщенко А. Б. (2021). Суспільні настрої українців як фактор реалізації євроінтеграційної політики сучасної України. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, (8), 196–209.
20. Міщенко А. У пошуках нового світового порядку. *Україна і світ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 2022. С. 43–46.

Основна література

1. Бжезинський З. Велика шахівниця. Харків : Фабула, 2018. 288 с.
2. Вегеш М., Палінчак М., Петрінко В. Геополітика в постанях і термінах : підручник. Ужгород : Гельветика, 2020. 784 с.
3. Геополітика: конспект лекцій. О. М. Кузь, Д. С. Коротков ; Харківський національний економічний ун-т. Харків : ХНЕУ, 2008. 180 с.
4. Геополітика держав. Короткий словник для журналістів. Інститут масової інформації, Могилянська школа журналістики (НаУКМА); упоряд. А. Лазарева; ред. В. Сьюмар. Київ, 2007. 215 с.
5. Геополітика: енциклопедія. За ред. чл.-кор. НАПН України, д-ра філос. наук, проф. Є. М. Суліми. Київ : Знання України, 2012. 919 с.
6. Гольцов А. Г. Геополітика та політична географія. Підручник для ВНЗ. Київ : Центр навчальної літератури. 2012. 416 с.
7. [Дністрянський М. С.](#) Політична географія та геополітика України : навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 348 с.
8. Ігнат'єва Т. Геополітика України в категоріях і поняттях: минуле та сучасність : навч. посіб. Кам'янець-Подільський : К-ПНУ ім. І. Огієнка, 2015. 111 с.
9. Кудряченко А. І., Рудич Ф. М., Храмов В. О. Геополітика : підруч. для студ. вищих навч. закл. Київ : МАУП, 2004. 293 с.
10. Шульга М. А. Геополітика: навч. посіб. для здобувачів ВНЗ. Київ : Київський університет, 2017. 239 с.

Допоміжна література

11. Арт'юмов І., Черевко І. Безпекові фактори зовнішньої політики України. [Геополітика України: історія і сучасність](#). 2021. № 1. (26). С. 28–39.
12. Бжезинський З. Стратегічне бачення: Америка і криза світової влади. Львів : Літопис, 2012. 168 с.
13. Геффернен М. Значення Європи. Географія та геополітика. Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2011. 464 с.
14. Гольцов А. Г. Імперська геополітика: сучасні посткласичні тенденції. *Наукові праці МАУП*. 2013. Вип. 1. С. 5–11.
15. Зовнішня політика України в умовах глобалізації: анот. іст. хроніка міжнар. відносин (2017-2019). Упоряд., передм. А. Ю. Мартинов ; відп. ред. С. В. Віднянський; НАН України, Ін-т історії України. Київ : Ін-т історії України НАН України, 2020. 309 с.
16. Іваницька О. П. Зовнішня політика країн Західної Європи та Північної Америки у постбіполярний період (1990-і – 2000-і роки): навчальний

посібник для студ. іст. спец. вищ. пед. закл. Освіти. Київ : Слово, 2012. 720 с.

17. Іваницька О. П. Новітня історія країн Європи та Америки (1945–2013): навчальний посібник для студ. вищ. навч. закладів. Київ : Слово, 2014. 1056 с.
18. Ігнат'єв П. М. Геополітичні та геоекономічні інтереси у світовій політиці : підручник. Чернівці–Київ : Книги -XXI, 2014. 364 с.
19. Маузі Д. Геополітика емоцій. Як культури страху, приниження та надії змінюють світ. Київ : Брайт Стар Паблішинг, 2018. 181 с.
20. Міщенко А. Б. Геостратегічні пріоритети України. *Грані*. 2016. № 9. С. 125–130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2016_9_19.
21. Парахонський Б. О. Міжнародне право, геополітика та національна безпека *Стратегічна панорама*. 1999. № 1–2. С. 37–45.
22. Пиріг Р. Дипломатія та зовнішня політика в «Артхашастрі». *Зовнішні справи*. 2013. № 7. С. 52–55. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/zovsp_2013_7_18.pdf.
23. Потехін О. США, НАТО і загрози сучасному світовому порядку. *Зовнішні справи: суспільно-політичний журнал*. 2017. № 11. С. 5–9.
24. Зовнішня політика України в умовах глобалізації: анот. іст. хроніка міжнар. відносин (2017-2019). Упоряд., передм. А. Ю. Мартинов ; відп. ред. С. В. Віднянський; НАН України, Ін-т історії України. Київ : Ін-т історії України НАН України, 2020. 309 с.
25. Половинська В. Зовнішня політика країн СНД: навч. посіб. Київ. міжнар. ун-т. Київ : КиМУ, 2019. 442 с.
26. Толстов С. Міжнародна політика США: у пошуку нових підходів. *Зовнішні справи: суспільно-політичний журнал*. 2017. № 10. С. 6–9.
27. Україна: стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки. За ред. А. С. Власюка. Київ : НІСД, 2006. 425 с.
28. Шульга М. А. Російський дискурс геополітики: монографія. Київ : Вид. ПАРАПАН, 2006. 524 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

29. Сайт Європейського Союзу (ЄС). URL: <https://europa.eu>
30. Сайт Центру інформації та документації НАТО в Україні. URL: www.nato.int
31. Сайт Організації Об'єднаних націй (ООН). URL: <http://www.un.org/>
32. Сайт Ради Європи. URL: <http://www.coe.int/>
33. Сайт Міністерства закордонних справ України. URL: www.mfa.gov.ua
34. Сайт аналітичної групи «Геостратегія». URL: <http://geostrategy.ua/>

Політика вивчення освітньої компоненти

Освітня компонента передбачає роботу в колективі.

Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики.

Відвідування занять є обов'язковою частиною оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в дистанційному (он-лайн) режимі за погодженням із керівником курсу, з презентуванням виконаних завдань під час консультації викладача.

Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін.

Ліквідація заборгованості відбувається протягом 1 тижня після встановленого терміну. Завдання, які не виконані у встановлений термін, оцінюються викладачем в межах 50% звичайної оцінки.

Під час роботи над завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності: при використанні Інтернет ресурсів та інших джерел інформації здобувач повинен вказати джерело, використане під час виконання завдання.

Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 30%.

У разі виявлення факту плагіату здобувач отримує за завдання 0 балів і повинен повторно виконати завдання.

Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

Силабус затверджено
на засіданні кафедри міжнародних відносин
від «30» червня 2022 р., протокол № 12.